

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «ІКТ» В ЗВО СЬОГОДНІ

Кривонос Мирослава Петрівна

асистент кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій

Яценко Оксана Іванівна

асистент кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Сучасний підхід до викладання освітньої компоненти «ІКТ» (Інформаційно-комунікаційні технології) в ЗВО кардинально змінився впродовж останніх років. Він базується на основних принципах сучасного освітнього процесу: розвитку цифрової грамотності, логічного мислення, креативності, глобальної комунікації та адаптивності до інновацій. Якщо раніше в пріоритеті було вивчення офісних програм, користування готовими інструментами, базові навички пошуку в інтернеті, то сьогодні, коли технології постійно змінюються, здобувачі освіти вчаться створювати власний контент, фільтрують інформацію, розрізняють фейки, виявляють кіберзагрози та захищають свої персональні дані в інтернеті, працюють в команді над спільними проєктами через хмарні сервіси. Вивчаючи «ІКТ», здобувачі освіти створюють власні цифрові проєкти (сайти, бази даних, презентації тощо).

Зазначимо, що ключовою особливістю освітньої компоненти «ІКТ» в сучасних ЗВО є перенесення освітнього процесу в «хмари». Адже здобувачі освіти завдяки хмарним технологіям у разі необхідності можуть виконувати і здавати завдання в зручний і безпечний час з будь-якого місця. Окремо виділимо важливу роль медіаграмотності з формуванням у здобувачів освіти цифрової грамотності та безпеки.

Таким чином, можна стверджувати, що «ІКТ» закладає фундамент, який дозволяє легко освоювати нові програми та цифрові платформи впродовж усього життя.

Проте викладач даної дисципліни в сучасних умовах стикається з низкою проблем.

Адже сучасні здобувачі освіти – це покоління, яке виросло в цифровому середовищі. Вони є активними користувачами різноманітних гаджетів, які інтуїтивно споживають контент, монтують відео для соцмереж, комунікують у месенджерах. Проте, коли на практиці їм доводиться виконувати завдання класичної університетської програми, наприклад, самостійно відформатувати складний документ, виконати обчислення в електронних таблицях, візуалізувати певні дані, продемонструвавши їх у власноруч зробленій презентації тощо, в них виникає свого роду нерозуміння необхідності всіх цих процесів. Споживацький цифровий досвід вступає в конфлікт з академічними та професійними вимогами.

Поява генеративного штучного інтелекту (ШІ) і його активне, а іноді і бездумне використання, ще більше загострило проблему. Завдання, на виконання яких раніше витрачалось багато сил і часу, сьогодні виконуються нейромережами за лічені секунди. Окрім того, на думку здобувачів освіти, значно простіше виконати те чи інше завдання з допомогою ШІ, не заглиблюючись в процес.

У цих умовах першочергове завдання викладача – організувати освітній процес так, щоб дисципліна стала основою саме цифрового мислення, завдання були актуальними, а здобувачі освіти мали внутрішню мотивацію до їх виконання.

Необхідно, в першу чергу, переглянути зміст освітньої компоненти, змінити фокус вивчення основних тем. Предмет має вчити архітектурі процесів, логіці взаємодії з алгоритмами, методології роботи з великими даними та хмарними екосистемами, цифровій гігієні та здатності швидко адаптуватися до змін. Окрім того, ШІ має стати об'єктом дослідження у межах курсу. Необхідно інтегрувати ШІ у зміст ІКТ – вчити здобувачів освіти культурі промптингу (вміння правильно формулювати запити до нейромереж для генерації контенту, коду чи аналізу даних), критичній верифікації згенерованих даних (вміння створювати тести та алгоритми для перевірки згенерованої ШІ інформації), етиці використання алгоритмів та логіці взаємодії зі ШІ (чітке розмежування етичного використання ШІ від банального плагіату).

Особливістю даної освітньої компоненти є її виражений міждисциплінарний характер. З огляду на це, критично необхідним елементом практичної підготовки є виконання здобувачами освіти комплексних наскрізних завдань і STEM-проектів, які гармонійно поєднують цифровий інструментарій ІКТ із профільними та фундаментальними науками. У результаті розвивається цифрова компетентність, яка стає каталізатором для розвитку інженерного, критичного та системного мислення майбутнього фахівця, готового до викликів високотехнологічного суспільства.

Значну увагу варто приділити і самій організації освітнього процесу, зокрема, проведенню лабораторних занять. Відмова від шаблонних лабораторних робіт на користь створення реальних цифрових продуктів, спроможна змінити ставлення здобувачів освіти до предмета. Перехід до проектної діяльності, яка оптимізована під конкретну спеціальність здобувачів освіти, беззаперечно трансформує «ІКТ» із формальної дисципліни на потужний інструмент професійного становлення майбутнього фахівця.

Окрім того, трансформація дисципліни вимагає і кардинальної зміни ролі моделі самого педагога. Адже в час, коли ШІ спроможний миттєво згенерувати готове технічне рішення, викладач перестає бути просто транслятором інструкцій до лабораторних робіт. Він стає ментором та транслятором навчання. Його завдання – скерувати здобувача освіти до міжпредметної інтеграції, до створення цілісних цифрових продуктів, які матимуть професійне спрямування.

Виділимо ще одну проблему, яка є однією із найгостріших викликів для освітньої системи ЗВО – це матеріально-технічне забезпечення та оснащення сучасними цифровими й технічними засобами. З одного боку, стрімкий розвиток технологій, зокрема, штучного інтелекту, VR/AR, хмарних обчислень, вимагає миттєвого оновлення освітнього простору, з іншого – реальність часто впирається у фінансово-економічний бар'єр. Окрім того, в ЗВО наявна проблема швидкого морального застарівання існуючої техніки. Техніка, придбана 3–5 років тому, вже не справляється з сучасними програмами. ЗВО просто не встигають за циклами оновлення гаджетів.

Не можна забувати і про виклики воєнного стану та безпеки, які є сьогодні надзвичайно важливими для України. Адже багато ЗВО втратили свою матеріальну базу через бойові дії або були змушені евакуюватися, починаючи облаштування цифрового простору з нуля. Сьогодні «сучасне оснащення» – це не лише потужні комп'ютери, а й генератори, системи еко-живлення, обладнані укриття з безперебійним інтернетом для забезпечення безперервності навчання за будь-яких умов.

Отже, підсумуємо, що викладання освітньої компоненти «ІКТ» у закладах вищої освіти зазнала докорінної трансформації – від репродуктивного освоєння інтерфейсів програмного забезпечення до формування фундаментального цифрового мислення, адаптивності та медіаграмотності впродовж життя. «ІКТ» стає потужним інструментом для професійного становлення майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Арешонков В. Ю. Цифровізація вищої освіти: виклики та відповіді. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2020. Т. 2. № 2. С. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-13-2>.
2. Бужина І. В., Імерідзе М. Б., Кузьменко О. Г. Використання інноваційних технологій у вищій освіті: проблеми та перспективи. Перспективи та інновації науки. 2023. № 14 (32). С. 51–61. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/6892/6932>.
3. Кривонос М. Роль ІКТ в цифровій трансформації освіти. Сучасні трансформації педагогічної освіти: проблеми теорії і практики : Міжнар. наук.-практ. конференція, 29-30 січня 2026 р., Запоріжжя. С. 412-414. DOI: 10.33842/conf.stpo.2026.
4. Барладим, В. М. та ін. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. 2019. Київ: ЦП Компринт, 134 с.